

RIJEČ

Nezavisna novinska
revija

Izlazi svake subote.

Cijena pojedinom broju Din 3.—

BROJ 36.

ZAGREB, 27. septembra 1930.

GOD. XXVI.

Viktor Car Emin (Sušak):

Besmrtna knjiga

»Na svakoj trpezi, za koju su sjeli onog petka, bila su pripravljena još četiri mjesta, koja su ostala prazna. I kako mole vjernici: »Dođi Isuse i budi naš gost« — tako su bez riječi molili za ona četiri nevidljiva gosta, koja su one noći bila prisutna u svakoj i posljednjoj istarskoj kući. I sve one žuljevite ruke, koje su one noći lomile svoj skromni hljeb, sklopile su se na molitvu...«

Ove riječi nije napisala ni »Reichspost«, a niti su ih donijele ikoje katoličko-klerikalne novine. Našli smo ih u jednom radničkom listu, u bečkoj »Arbeiter Zeitung«. Našli ih i prenijeli u naše duše, gdje ćemo ih pohraniti i sačuvati. I »Arbeiter Zeitung« nastavlja:

»Noć i nastajuće jutro — u šest sati osuda je bila već izvršena — ljudi su proveli u molitvi. To je eto skroman, i od teških patnji upropašćen narod, koji već dugo ne može da vidi pravde na ovom svijetu, i zato se u svome trpljenju obraća Bogu«.

Izravno — bez posrednika... Posrednici, naročito oni najviši na drugoj su strani, na strani onih, koji pucaju u leđa. Ti najviši i najsvetiji posrednici na strani su Giunte, koji pali Narodne domove i uživa gledajući kako su pločnici poprskani krvlju i mozgovima onih, što su od užasa i strave, da se otmu podmetnutom plamenu, poskakali u duboku i grdnu prazninu... Bez posrednika — sami... Mole i gledaju »na ona četiri prazna mjesta oko trpeze«.

Onamo su okrenute i oči malenih, i onih najmanjih. Djeca još ne razumiju sve, ne dokučuju, ali gledaju i slušaju, što stariji šapuću. I pamte. Sve. Jer njihova duša još je čista, nema na joj nijedne ispisanane strane. Ovo što sada slušaju, to je ono prvo, krupno, jezovito, i to se urezuje duboko, svakim danom sve dublje i dublje: na jednom listiću. Miloš, na drugom Bidovec, pa Marušić, Valenčić, a onda Gortan, koji je već malo odmakao u vremenu, ali mu je

zato nezaboravni lik dobio na divnom sjaju i nekoj svetijoj mučeničkoj ljupkosti. Tako će biti i s ovom četvoricom: što budu više odmicali u vremenu, to će onim našim mališanima sve ljepše svijetliti.

I tako će u duši naše otkinute djece biti pohranjena najljepša knjiga, što ju je ikada nečije pero napisalo na našem istarskom i goričkom tlu. Knjiga besmrtna. Ta će knjiga možda još godine i godine nadmještavati one, što ih je sila ukinula, spalila, uništila, i ona će srcu naših malenih govoriti jače i dublje od svih pjesama i priča, što smo im ih mi, njihovi pisci, ikada dali. Jer mi smo dali samo ono nešto, što smo imali, a oni naši zlatni mučenici dali su svoje mlade živote, a to će reći — sve. Život, ma kakav bio, najljepši je dar neizmjernosti, i ko taj dar prinese kao žrtvu jednome lijepome idealu, on je nad svima junak nad junacima. Njegova krv ima veliku moć, a listovi, njome ispisani, ne blijede nikada: vječni su, besmrtni.

I Talijani imali su također jednu takovu knjigu. Napisali su im je svojim patnjama mučenici njihovog »Risorgimenta«. Iz te knjige čitali smo i mi — i još s kolikim udivljenjem! Menotti, braća Bandiera, Silvio Pellico. Upravo se prošlog mjeseca augusta navršilo stotinu godina, te je car Franjo otvorio ovome posljednjemu vrata Spilberga. I baš na tu stogodišnjicu, gotovo u isto vrijeme, tražila je fašistička štampa u jednoglasnoj graji, da se oni naši mladići pogube!

I tako je lijepa knjiga talijanskog Risorgimenta sva poderana. Stranice su joj rastresli oni hici na Bazovici.

Mjesto njihove nastala je druga: ona naša. Iz nje će naši podjarmljeni učiti A B C svojih narodnih i ljudskih dužnosti...

Besmrtna knjiga, koju treba i mi da čuvamo i u srcima našim nosimo...